

“ಕರ ಜೋಡೇ ವಂದಿಯೋ ರಾಕೂರ್ ಕೃತ್ತಿವಾಸ್! ಜಾಹಾ ಹೊಯ್‌ತೇ ರಾಮಾಯಣ್ ಪ್ರಥಮ್ ಪ್ರಕಾಶ್||” - “ಮಹನೀಯನಾದ ಕೃತ್ತಿವಾಸನಿಗೆ ನಾನು ಕೃಜೋಡಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅವನಿಂದಲೇ (ಬಂಗಾಳಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ) ಪ್ರಥಮಬಾರಿಗೆ ರಾಮಾಯಣದ ಪ್ರಕಾಶ ಉಂಟಾಯಿತು.” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ನಂತರ ೧೬ನೇ ಹಾಗೂ ೧೭ನೇ ಶತಮಾನದವರಾದ ದ್ವಿಜ ಮಧುಕಾಂತ, ಪೂರ್ವ ಬಂಗಾಳದ ಕವಯಿತ್ರಿಯಾದ ಚಂದ್ರಾವತಿ, ಕವಿಚಂದ್ರ ಎಂಬ ಬಿರುದು ಪಡೆದಿದ್ದ ಶಂಕರ, ಪೂರ್ವಬಂಗಾಳದವರಾದ ಷಷ್ಠಿವರ ಮತ್ತು ಗಂಗಾದಾಸ ಸೇನ - ಇವರೆಲ್ಲರೂ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬಂಗಾಳಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದರು. ೧೭ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಬುದ್ಧನ ಅವತಾರವೆಂದೇ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಾನಂದನೇಂಬ ಕವಿ, ‘ರಾಮಲೀಲಾ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಕ್ರಿ.ಶ ೧೭೯೦ರಲ್ಲಿ ಜಗತ್‌ರಾಮ ಹಾಗೂ ಅವನ ಮಗ ರಾಮಪ್ರಸಾದ ಇಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ‘ಜಗತ್‌ರಾಮೀ ರಾಮಾಯಣ’ವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ೧೮ನೇ ಶತಮಾನದ ರಘುನಂದನನು ‘ರಾಮರಸಾಯನ’ ಎಂಬ ಬೃಹತ್ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೩೮ರಲ್ಲಿ ರಾಮಮೋಹನ ವಂದ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯನು ಇನ್ನೊಂದು ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲ, ನಾವು ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದ ಜೊತೆಜೊತೆಗೆ, ಅನೇಕ ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಕತೆಗಳನ್ನೂ, ವೈಷ್ಣವ ಹಾಗೂ ಶಾಕ್ತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು.

ಕವಿಯ ಪರಿಚಯ

ಸಂತಶ್ರೇಷ್ಠ ಶ್ರೀಕುಲಸೀದಾಸರಿಗಿಂತಲೂ ಒಂದು ಶತಮಾನ ಮುಂಚೆಯೇ ಆಗಿಹೋಗಿದ್ದರೂ, ಕೃತ್ತಿವಾಸನ ಜನ್ಮಕಾಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸ್ವತಃ ಕವಿಯೇ ತನ್ನ ಜನನದ ಸಮಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ: **“ಅದಿತ್ಯವಾರೇ ಶ್ರೀಪಂಚಮೀ ಪೂರ್ಣ ಮಾಘಮಾಸ್! ತಾಖಿ ಮಧ್ಯೇ ಜನ್ಮ ಲಯಿಲಾಮ್ ಕೃತ್ತಿವಾಸ್ ||”** - “ಮಾಘ ಮಾಸದ ಶ್ರೀಪಂಚಮೀ ಎಂಬ ಹಬ್ಬದ ಭಾನುವಾರದಂದು ಕೃತ್ತಿವಾಸನಾದ ನಾನು ಜನ್ಮ ತಳೆದೆನು”.

ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿ ಶ್ರೀಹರ್ಷನ ೨೨ನೆಯ ಪೀಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವನಮಾಲೀ ಹಾಗೂ ಮಾಲಿನೀ ಎಂಬ ಕುಲೀನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದಂಪತಿಗಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ೧೪೩೨, ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೧ ನೇ ಭಾನುವಾರ ದಂದು ಘೂಲಿಯಾ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕೃತ್ತಿವಾಸ ಓರೂನ ಜನನವಾಯಿತು. ತಾನು ೧೨ನೇ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಾಗ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಪದ್ಮಾ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಉತ್ತರ ಬಂಗಾಳಕ್ಕೆ ಹೋದೆಂದು ಅವನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ನಂತರ ಗೌಡ ದೇಶದ ರಾಜನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಆಸ್ಥಾನ ಪಂಡಿತನಾಗುವ ಬಯಕೆಯಿಂದ, ರಾಜನೆದುರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದಾಗ, ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ರಾಜನು ಏನು ಬಹುಮಾನ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಅದಕ್ಕೆ

ಕೃತ್ತಿವಾಸನು ತನಗೇನೂ ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಲು, ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ರಾಜನು ಬಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಕೃತ್ತಿವಾಸನು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಜೀವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ, ಅವನು ಅರಣ್ಯಕಾಂಡ ಬರೆದು ಮುಗಿಸುವ ವೇಳೆಗೆ, ಅವನೇ ಕೆಲವು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುವಂತೆ, ಅವನ ಆರೋಗ್ಯ ತೀರ ಹದಗೆಟ್ಟಿತ್ತು. ಅವನು ಶರೀರ ತ್ಯಜಿಸುವಾಗ ಅವನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದಾಗಿ ಕೂಡ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅವನು ರಾಮಾಯಣದ ಹೊರತಾಗಿ ‘ಯೋಗಾದ್ಯಾರ್ ವಂದನಾ’, ‘ಶಿವರಾಮೇರ್ ಯುದ್ಧ’ ಹಾಗೂ ‘ರುಕ್ಮಾಂಗದೇರ್ ಏಕಾದಶೀ’ ಎಂಬ ಬೇರೆ ಮೂರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಬರೆದ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವ ಪಂಡಿತರು ಹೇಳುವಂತೆ, ಕೃತ್ತಿವಾಸ ಓರೂ ಭಂದಸ್ತು, ವ್ಯಾಕರಣ, ಜ್ಯೋತಿಷ, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಗಾಧ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಪಾರಿವಾರಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜನೈತಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವಿತ್ತು. ಅವನ ಕೃತಿಯನ್ನು ಓದಿದವರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲಿನ ಅವನ ಪ್ರಭುತ್ವ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ, ಅವನ ಭಾಷೆಯು ಸಾಧಾರಣ ಜನಕ್ಕೂ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಸರಳವಾಗಿದೆ. ಅವನ ಕೃತಿ ಅಲಂಕಾರ ಅನುಪ್ರಾಸಗಳಿಂದ, ಕವಿತ್ವ-ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀರಾಮ್‌ಪಾಂಚಾಲಿ

ಕೃತ್ತಿವಾಸನು ರಚಿಸಿದ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆ ‘ಶ್ರೀರಾಮ್‌ಪಾಂಚಾಲಿ’ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರೂ ಇದೆ. ಇದು ಬಂಗಾಳಿಯ ಪಾಂಚಾಲಿ ಪದ್ಯಶೈಲಿಯ ‘ಪಯಾರ್’ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಗ್ರಂಥವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಹಿಂದೆ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು, ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಪಾಂಚಾಲಿ ಪದ್ಯಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಮಾರು ಹದಿನೈದನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ರಾಮಾಯಣವು ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿತು. ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಪ್ರಕಾರ ಕವಿಚಂದ್ರನೆಂಬುವವನು ಬರೆದ ರಾಮಾಯಣದ ಅನೇಕ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನಂತರದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿರುವುದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಬಂಗಾಳಿ ರಾಮಾಯಣಗಳನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವ ರಾಯ್‌ಸಾಹೇಬ್ ದಿನೇಶಚಂದ್ರ ಸೇನರ ಪ್ರಕಾರ ತಿಪ್ಪರಾ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ (ಈಗ ತ್ರಿಪುರಾ ರಾಜ್ಯ) ಸಿಕ್ಕಿರುವ ೫೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೂ, ನಂತರ ದೊರಕಿದ ೩೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೂ ಬಹಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ನಂತರ ಇರುವ ಅನೇಕ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಅಂಶ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿದೆ (ನೋಡಿ: Rai Saheb Dineshchandra Sen, ‘The Bengali Ramayanas’, Pub. University of Calcutta, ೧೯೨೦). ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಲಂಕಾಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಬರುವ ರಾಕ್ಷಸ ತರಣೀಸೇನ, ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ರಾಮನಾಮವನ್ನು ಬರೆದುಕೊಂಡು, ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು, ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ರಾಮ-ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲು

ಕೋಟಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು, 'ರಾಮ ಜಯ, ರಾಮ ಜಯ' ಎಂದು ಘೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ, ರಾವಣನ ಮಗ ಅತಿಕಾಯನದು. ರಾಮನ ಚರಣದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸ್ಥಾನ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ನಾಲ್ಕು ಸಾಲುಗಳು ಪುರಾತನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ವೈಷ್ಣವರನ್ನಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ನಂತರದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಕೃತಿವಾಸ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆ ಬರೆದು ಸೇರಿಸಿದ ಲೇಖಕರು, ಚೈತನ್ಯರ ಭಕ್ತಿಪಂಥದಿಂದ ಆಳವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿದ್ದುದೇ ಕಾರಣ. ಕೃತಿವಾಸನ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಚೈತನ್ಯರ ಆವಿರ್ಭಾವವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೃತಿವಾಸನ ರಾಮಾಯಣ ಬಹಳ ಹಳೆಯದಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡದ್ದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೦೨ರಲ್ಲಿ. ಶ್ರೀರಾಂಪುರ ಮಿಷನರಿಯ ಪಾದರಿ ಕ್ಯಾರಿಯವರ ಒತ್ತಾಯದ ಮೇರೆಗೆ, ಪಂಡಿತ ಶ್ರೀ ಜಯಗೋಪಾಲ್ ತರ್ಕಾಲಂಕಾರ ಸುಮಾರು ೪೦೦ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ 'ಕೃತಿವಾಸ ರಾಮಾಯಣ'ವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು.

ಕೃತಿಯ ಜನಪ್ರಿಯತೆ

ಕೃತಿವಾಸ ತನ್ನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ, ವಾಲ್ಮೀಕಿಯನ್ನು ಬಂಗಾಳಿ ಭಾಷೆಗೆ ಅನುವಾದಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಆತ ಈಜಿಪ್ಟಿನ ಬೃಹತ್ ಪಿರಮಿಡ್ಡನ್ನು ಭಾರತದ ಹಳ್ಳಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು! ಅವನು ತನ್ನ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆ ಬಂಗಾಳದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶದ ವಸ್ತುವನ್ನು ತೊಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಂಗಾಳದ ಜನರ ನಿತ್ಯಜೀವನದ ನಾಡಿಮಿಡಿತವನ್ನು ಆ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹೊಲೆಯುವ ದಾರದಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಆದಿಕಾಂಡದಲ್ಲಿ, "ಪುತ್ರಕೇ ದೇವಿಯಾ ಶೈಲ್ಯಾ ಮೊಡಿಯಾ ಭೂತಲೇ| ಚೇಮೋನ್ ಕೊಲಾರ್ ಗಾಥ್ ಭಾಂಗೇ ಡಾಲೇ ಮೂಲೇ||" ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳಿವೆ. "ಮೃತ ಯುವರಾಜನನ್ನು

ನೋಡಿದ ಶೈಲ್ಯೆಯು ಚಂಡಮಾರುತಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ ಉರುಳಿಬಿದ್ದ ಬಾಳೆಗಿಡದಂತೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಳು" - ಈ ಉದಾಹರಣೆಯು ಬಂಗಾಳದ ಹಳ್ಳಿಯ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಅರ್ಥವಾಗದು? ಡಕಾಯಿತ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಜನರ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರತ್ನಾಕರನನ್ನು ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು, ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವನಿಗೆ ರಾಮ ನಾಮೋಪದೇಶ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ರತ್ನಾಕರನಿಗೆ ನಾಲಗೆಯೇ ಹೊರಳಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು, "ಸತ್ತ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಏನೆನ್ನುತ್ತಾರೆ?" ಎಂದು ರತ್ನಾಕರನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು, " 'ಮಡಾ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ" ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮನು, "ಮಡಾ ಅಲ್ಲ, ಮರಾ" ಎಂದು ತಿದ್ದುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ಅವಿರತವಾಗಿ ಹೇಳಿದಾಗ 'ರಾಮ' ಎಂದಾಗುತ್ತದೆಂದೂ ಅದರಿಂದ ಪಾಪ ನಾಶವಾಗುವುದೆಂದೂ ಬ್ರಹ್ಮನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಚತುರೋಕ್ತಿ ಬಂಗಾಳದ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಭಾಷಾವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ.

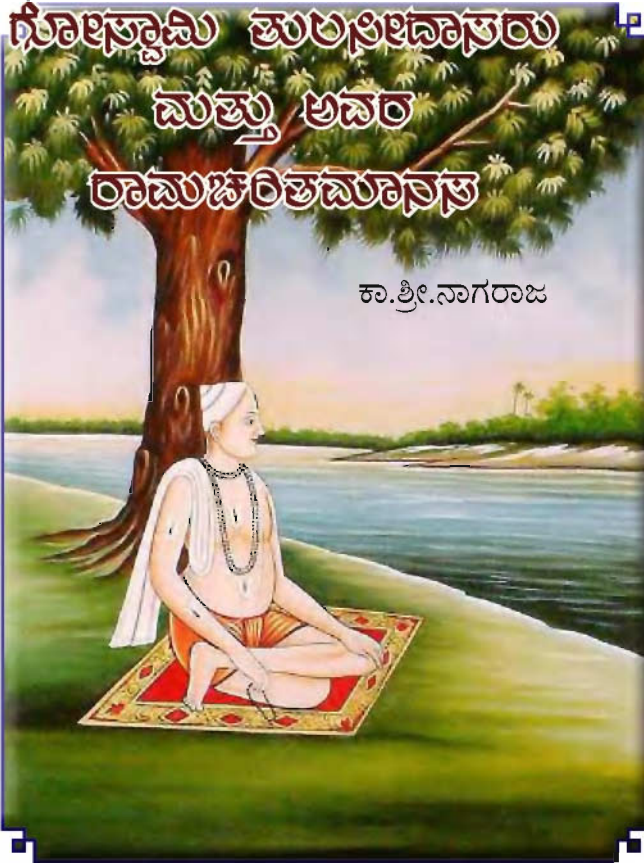
ಅಂಗದನು ರಾವಣನಿಗೆ ಅವನ ಲಂಕೆಯು 'ಮಾಕಡೇರ್ ಡಿಂಬ್' ಎಂದರೆ, ಜೇಡರ ಹುಳುವಿನ ಮೊಟ್ಟೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ 'ಹಾಂಡಿಯಾ ಮೇಘ್' ಎಂಬ ಗ್ರಾಮ್ಯಪ್ರಯೋಗ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ, ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲು ಬೆಂಕಿಯ ಮೇಲಿಟ್ಟ ಪಾತ್ರೆ ಎಷ್ಟು ಕಪ್ಪಿರುವುದೋ ಅಷ್ಟು ಕಪ್ಪಿಗಿನ ಮೋಡ ಎಂದು. ಬಂಗಾಳದ ಮಳೆಗಾಲದ ಮೋಡವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಾಟುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ ಕವಿ. ಸ್ವಯಂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಘನಪಂಡಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಕವಿಯು ಇಂತಹ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸುವ ಮೂಲಕ, ತನ್ನ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ಹತ್ತಿರದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅದೇ, ಅನಂತರ ಬಂದ ಕವಿಗಳು (ಕೆಲವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ರಘುನಂದನನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶೈಲಿಯನ್ನು ನಕಲು ಮಾಡಲು ಹೊರಟಿದ್ದರಿಂದ, ಕೃತಿವಾಸನಂತೆ ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳಲು ಅವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

(ಮುಂದುವರಿಯುವುದು)

ವಾರ್ತಾ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ಮಿದುಳಿಗೆ ಆಯಾಸ

ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ನವಯುವಕನನ್ನು ನೋಡಿ. ಅವನು ಮೊಬೈಲ್ ಫೋನಿನಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಉಳಿದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಐ-ಪಾಡ್‌ನ ಮೂಲಕ ಹಾಡು ಕೇಳುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಐ-ಫೋನಿನಲ್ಲಿ ಇ-ಮೈಲ್ ನೋಡುತ್ತಲೂ ಇರಬಹುದು; ಆಫೀಸಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ತನ್ನ ಲ್ಯಾಪ್ಟಾಪ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಲೂ ಇರಬಹುದು. ಅಥವಾ ವಿಡಿಯೋವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಲೂ ಇರಬಹುದು. ಇದನ್ನೇ Multi-Tasking ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಈಗಿನ ಹೊಸ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡುವಂಥ ಉಪಕರಣಗಳು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿವೆ. ಸಂಪರ್ಕಿಸುವುದು, ಆಫೀಸ್ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು. ಮನರಂಜನೆ ಪಡೆಯುವುದು - ಈ ಮೂರಕ್ಕೂ ಆಫೀಸ್, ಮನೆ, ಮಾರ್ಕೆಟ್, ಜಿಮ್ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ, ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಸೌಲಭ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಸಾಧನಗಳು ಈಗ ಬಂದಿವೆ. ಆಗ ಮನೆಯೇ ಕಛೇರಿಯಾಗುತ್ತದೆ; ಕಛೇರಿಯೇ ಮನೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ವಿಹಾರದಲ್ಲೂ ಕೆಲಸ ನಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಪರ್ಕ, ಮನರಂಜನೆಗಳು ಸಾಗುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಒಳಿತಿಗಿಂತ ಕೆಡುಕೇ ಹೆಚ್ಚು ಎಂದು ನರವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ ('ದಿ ಹಿಂದೂ', ಆಗಸ್ಟ್ ೨೬, ೨೦೧೦). ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಡಿಜಿಟಲ್ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ಮಿದುಳಿಗೆ ಆಯಾಸವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ತಾನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಮಾಹಿತಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಅವನ್ನು ನೆನಪಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಿದುಳಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಬೇಕು; ಅದಕ್ಕೆ ಕೆಲಸ ಕೊಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರೆ ಅದು ಆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಂದೇ ತಜ್ಞರ ಸಲಹೆ ಇದು: ದಿನದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯ ಡಿಜಿಟಲ್ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ದೂರವಿರುವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿದತ್ತವಾದ ನಿಮ್ಮ ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಶಕ್ತಿಗಳು ಉದ್ದೀಪನಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ಸಾತ್ವಿಕ ಸುಖ, ನೆಮ್ಮದಿಗಳೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ. ಮಾಡುವಿರಾ? ★

ತುಲಸೀದಾಸರ 'ರಾಮಚರಿತಮಾನಸ'ವು ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತಿಯ ಮಾನಸ ಸಾಗರವೇ ಆಗಿದೆ. ಅದಲ್ಲದೆ, ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಪುನರುತ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅದು ಬೀರಿದ ಪ್ರಭಾವವೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದುದು. ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿರುವ ಲೇಖಕರು ತುಲಸೀ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿರುವ ವಿದ್ವಾಂಸರು.

ಗೋಸ್ವಾಮಿ ತುಲಸೀದಾಸರ ಮೊದಲಿನ ಹೆಸರು, ರಾಮಬೋಲಾ ಎಂದು. 'ತುಲಸೀದಾಸ' ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಕರೆದದ್ದು ಅವರ ಗುರು ನರಹರಿದಾಸರು. ನರಹರಿದಾಸರು ರಮಾನಂದ ಪಂಥದವರು. ತುಲಸೀದಾಸರು ರಾಮಕಥೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಕೇಳಿದ್ದು ಸೂಕರಖೇಟ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ, ಗುರುಗಳ ಬಾಯಿಂದಲೇ. ಅಲ್ಲಿಂದ ರಾಮನಾಮ ಅವರ ಜೀವನಸಂಗಾತಿಯಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಬರಹಗಳ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಗುರುವಿನ 'ಪಾದಪದ್ಮ'ಗಳಿಗೆ ವಂದಿಸುತ್ತಾ, "ನರರೂಪದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಬಂದ ಹರಿಯು ನೀಡಿದ ಉಪದೇಶಗಳು ಕಗ್ಗತ್ತಲನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳಂತೆ ಇದ್ದವು" ಎಂದು ಅವರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ರಾಮಚರಿತಮಾನಸದ ಮೊದಲ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ತುಲಸೀದಾಸರು, ವೇದಗಳು, ಪುರಾಣಗಳು, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಕವಿಗಳಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದ ರಾಮಾಯಣಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಅವುಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನ ವಿಕಸಿತವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅವರು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡದ್ದು ಶೇಷ ಸನಾತನರೆಂಬುವವರ ಉಪದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ. ಮೂಲ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿಯೂ ಸ್ವಯಂಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ಅನುಭವಗಳ ಅಮೂಲ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಬರಹಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಓರ್ವ ಸುಂದರ ಕನ್ಯೆಯೊಡನೆ ತುಲಸಿಯ ವಿವಾಹ ಜರುಗಿದ ಮೇಲೆ, ಆತ ಆಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಎಲ್ಲೋ ಹೊರಗಡೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ತುರ್ತಾಗಿ ತವರು ಮನೆಗೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟಳು. ಹೆಂಡತಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದ ತುಲಸಿ ಉಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳ ಊರಿನತ್ತ ದೌಡಾಯಿಸಿದ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲಾಯಿತು. ನದಿ ಅಡ್ಡ ಬಂತು. ಆದರೂ ಅವನ ಉತ್ಸಾಹ ತಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಊರು ತಲುಪಿದಾಗ ಸರಿಸಾಟಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪ ಆರಿಸಿತ್ತು. ಕದವನ್ನು ಡಬಡಬನೆ ಬಡಿದ. ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಮಾಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ 'ನೇತಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು' ಹಿಡಿದು ಸರಸರನೆ ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಇಳಿದ. ನೋಡಿದರೆ ಅದು ಹಾವು! ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಅವನ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಮೋತ್ತಾಹ ನೀಡುವ ಬದಲಿಗೆ ಭೀಮಾರಿ ಹಾಕಿದಳು. "ಹೆಂಗಸಿನ ಮೇಲಿನ ಇಂತಹ ಮೋಹ ನಾಚಿಕೆಗೇಡು. ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೇಮ ಮೋಹದ ಅರ್ಧದಷ್ಟನ್ನಾದರೂ ರಾಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದರೆ ಅವನು ನಿನ್ನ ಈ ತಾಪ ವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ" ಎಂದಳು. ತುಲಸಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯ ಆಯಿತು. ಸತಿಮೋಹಿಯು ರಾಮ ಭಕ್ತನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡ. ತುಲಸಿಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಅಧ್ಯಾಯ ಅಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ರೋಚಕವೆನಿಸುವುದು ಇದೊಂದೇ ಘಟನೆ ಅಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಡೆಯುಸಿರಿನವರೆಗೆ ಅವರದು ಅಂತಹುದೇ ಬಾಳು. ಮಗು ಕೆಟ್ಟ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ಅದನ್ನು ಬೇರೊಬ್ಬರ ಮಡಿಲಿಗೆ ಹಾಕಲಾಯಿತು. ಪರಮಪುಟ್ಟನಾಗಿ ಬೆಳೆದರೂ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದ್ವಾಂಸನಾದದ್ದು ಒಂದು ಮಜಲು. ಇನ್ನೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಸಾಧಾರಣ ಹರಿಕಥಾ ನಿರೂಪಕನು ರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜದ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಜನಕೋಟಿಗೆ ಮೇಲ್ವಿಂಕ್ತಿಯ ನಾಯಕನಾದದ್ದು. ಇಂದು ಇಡೀ ಹಿಂದೂ ಜನಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಅನುಕರಣೀಯವೆನಿಸಿರುವ ಆತನ ಬಾಳ್ವೆ ಅಂದಿನಿಂದ ಕಡೆಯುಸಿರಿನವರೆಗೂ ರಾಮಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕಪಿಲವಸ್ತುವಿನ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನಂತೆಯೇ ಹೆಂಡತಿ, ಮಗು ಮತ್ತು ತಾನು ಸ್ವತಃ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೀರ್ತಿ ಸೌರಭಗಳ ವಲಯದಿಂದ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಹೊರಹೊರಟ ತುಲಸಿ, ಅದೆಷ್ಟೋ ದಿನ ಅನ್ನಾಹಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಕಾಡುಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ, ನದಿ ತೀರಗಳಲ್ಲಿ, ಮರಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದರು. ಹಲವು ದಿನಗಳು

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವ್ಯ, ನಾಲ್ಕಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಗೋಸ್ವಾಮಿಮಠದ ಆಧಿಪತ್ಯ ಹಾಗೂ ಪುನಃ ನದೀತೀರ ಇಲ್ಲವೆ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳೇ ಅವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನಗಳಾದವು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಬರಹಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಯೂ ತೀರದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕಾಶಿಯ ಹನುಮಂತನ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ. ಪ್ರಾತಃಸಂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನರು ಸೇರುವೆಡೆ ಅವರ ಹರಿಕಥಾ ಸತ್ರಗಳು. ಅವರದೇ ಆದ ಮನೆಯೇ ಇಲ್ಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಸದಾಕಾಲಕ್ಕೂ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನೇ 'ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡ' ಸಾರ್ಥಕ ಬಾಳ್ವೆ ಅವರದು. ಅವರ ರಾಮಭಕ್ತಿಗೆ ಸರಿಸಾಟಿಯಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಅವರು ಮಥುರೆಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿನ ಮೂರ್ತಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಕೈಕಟ್ಟಿ ನಿಂತರು. ಕಂಡವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಸೋಜಿಗ. ಆಗ ತುಲಸೀ ನುಡಿದ ದೋಹೆ ಇದು:

ಕರ ಮುರಲೀ, ಕಟ ಕಾಫನೀ ಭಲೇ ಬನೇ ಹೋ ನಾಥ್ |

ತುಲಸೀ ಮಸ್ತಕ ತಬ್ ನವೇ ಜಬ್ ಧನುಷಬಾಣ ಲೇಲು ಹಾಥ್ ||

“ಪರಮ ಪ್ರತಾಪಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಳಲು ಹಿಡಿದು, ಸುಂದರ ವಸ್ತ್ರ ಧರಿಸಿ ಅಂದಚಂದವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವೆ ಎಂಬುದು ನಿಜವೆ. ಆದರೆ ತುಲಸಿಯು ನಿನಗೆ ಕೈಮುಗಿದು, ಕಾಲು ಜೋಡಿಸಿ ಅಡ್ಡ ಬೀಳುವುದು, ಧನುಷ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೀನು ನನಗೆ ದರ್ಶನ ನೀಡಿದಾಗಲೇ.”

ಇಂದಿನ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದದ್ದು ಕೋದಂಡದ ಪ್ರತಾಪ. ಕೋದಂಡಧಾರಿ ರಾಮನ ಆದರ್ಶವೇ ಇಂದಿನ ಹೇಡಿತನವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪೌರುಷವನ್ನು ನೆಲೆಗೂಡಿಸಿತು ಎಂಬ ಭಾವ ತುಲಸಿಯವರನ್ನು ಆವರಿಸಿತ್ತು. ಹಾಗೆಂದೇ ಅವರು ಕೋದಂಡಧಾರಿಯನ್ನೇ ಏಕಮೇವ ಆದರ್ಶವನ್ನಾಗಿ ಜನರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿದರು.

ಐತಿಹಾಸಿಕ ಆಧಾರಗಳ ಪ್ರಕಾರ ತುಲಸೀದಾಸರು ಸರಯೂ ಪಾರೀಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು. ಅವರ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಆತ್ಮಾರಾಮ ದುಬೆ, ತಾಯಿ ಹುಲಸೀ.

ತುಲಸೀದಾಸರು ರಾಮನ ಪರಮಭಕ್ತರಾದರು. ಲೋಭ ಮೋಹಗಳಿಂದ ದೂರರಾಗಿ, ವೀತರಾಗಿಗಳಾದ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ, ನಮ್ರತೆಯ ಪ್ರತಿಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ, ಪರಮ ಸುಶೀಲರಾಗಿ, ಸದಾಚಾರಿಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡರು. ರಾಮನನ್ನುಳಿದು ಬೇರಾರ ಸ್ತುತಿಯನ್ನೂ ಅವರು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಯಶಸ್ವಿಗಳಲ್ಲ, ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಅವರೇ ಹೇಳುವಂತೆ 'ಸ್ವಾಂತಃಸುಖಾಯ' - ಆತ್ಮಾನಂದಕ್ಕಾಗಿ.

ತುಲಸೀದಾಸರು ಯುಗಪ್ರವರ್ತಕರು. ಜನನಾಯಕರೂ ಹೌದು. ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಸ್ಲಾಂ ಆಕ್ರಮಣ ಹಾಗೂ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಹಿಂದೂಧರ್ಮ ಗಂಡಾಂತರಕ್ಕೊಳಗಾಗಿತ್ತು; ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮ ಹಾಳಾಗಿತ್ತು. 'ಜಗತ್ತು ಮಿಥ್ಯೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪಲಾಯನ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ಅವರು ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯ ನೆಲಗಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿದು ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಬರದಿದ್ದ ಪ್ರಭುವಿನ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು, ಚೆಲುವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸಿ ಬದುಕುವ ಸಂದೇಶವನ್ನು ನೀಡಿದರು.

ತುಲಸೀದಾಸರ ಪ್ರಕಾರ ಭಕ್ತಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅನ್ನ ನೀರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದಂತೆ ಭಕ್ತಿಯೂ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಭಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇದೆ ಎಂದು ಅವರು ಘೋಷಿಸಿದರು. ಅವರು ಯಾವ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿಲ್ಲ. 'ಹರಿಭಕ್ತಿಪಂಥ'ಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಪಂಥ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. 'ಜನ ಬದುಕಬೇಕೆಂದು' ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡದ ರಾಘವಾಂಕ ಬರೆದರೆ ತುಲಸೀದಾಸರು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ, ಸಮಾಜದ 'ಶಿವ'ಕ್ಕಾಗಿ, 'ಶಿವೇತರಕ್ಷತಿ'ಗಾಗಿ ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಮಾಡಿದರು.

ತುಲಸೀದಾಸರ ಬದುಕು, ಅವರ ಪ್ರಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವಭಾವ ಭಕ್ತಿಕಾಲದ ಎಲ್ಲ ಕವಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿಭಿನ್ನ. ಅವರು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಮನ್ವಯತೆಯ ಪೂಜಾರಿಗಳು. ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಯಾವ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಬಹುದೋ ಅಂಥ ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನು ಜನರಿಗೆ ತೋರಬಯಸಿದರು. ಜನಸಾಧಾರಣ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸುವುದು, ಸಮಾಜದ ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು, ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮಂಥನದಿಂದ ಯುಗಾನುಕೂಲವಾದ, ಲಾಭಪ್ರದವಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು, ದುರ್ಭಾವನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಲೋಭ-ಮೋಹಗಳ ಆಮಿಷಗಳ ಎದುರಿಗೆ ತಲೆಬಾಗದೆ ಇರುವುದು, ತಾವು ನಂಬಿದ ಆದರ್ಶಗಳಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ತ್ಯಾಗಮಾಡುವುದು - ಇವು ಅವರು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ. ತಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಒಬ್ಬ ವೈರಾಗಿಯಾಗಿ, ಸಂಸಾರತ್ಯಾಗಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿ, ಬದುಕಿನ ಕಟುತ್ವ ಹಾಗೂ ಪೀಡಿತ ಜನಸಮುದಾಯದ ಸಂತಾಪಸಾಗರದ ದಾರುಣ ಅಲೆಗಳಿಂದ ನೊಂದು ಅವರು ಸಾಧನೆ ಕೈಗೊಂಡರು. ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಏರಿಳಿತಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದಾಟಿ, 'ಸೀತಾರಾಮಮಯ ಸಬ ಜಗಜಾನಿ, ಕರುವು ಪ್ರನಾಮ ಜೋರಿ ಜಗ ಪಾನಿ' (ಜಗವೆಲ್ಲ ಸೀತಾರಾಮಮಯವೆಂದು ಬಗೆದು ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನೂ ಜೋಡಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸು) ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ, ಸಕಲಜಗದಲ್ಲೂ ಸೀತಾರಾಮರನ್ನು ಕಂಡರು; ಭರತವರ್ಷದ ಮೃತಪ್ರಾಯ ಹಿಂದೂ ಜನತೆಗೆ ಅಮೃತಪಾನ ಮಾಡಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದರು.

ತುಲಸೀದಾಸರು ಶ್ರೀರಾಮನ 'ಮರ್ಯಾದಾ ಮರುಷೋತ್ತಮ' ರೂಪವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮಾನವ ಜೀವನಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಆದರ್ಶ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯ ಜೊತೆ ಸೇರಿಸಿ ಒಂದು ರಾಮರಸವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದರು. ಸಿದ್ಧರು, ನಾಥರು, ಸಂತರು ಯಾವುದನ್ನು 'ನಿರ್ಗುಣ', 'ಶೂನ್ಯ' ಎಂದು ಕರೆದರೋ ಅದರಲ್ಲಿ ದೈವೀಪ್ರೇಮದ, ಭಕ್ತಿಯ ರಾಮರಸವನ್ನು ತುಲಸೀದಾಸರು ತುಂಬಿ ಮನೆಮನೆಗೆ ಹಂಚಿದರು. ಅದರಿಂದ ಹಿಂದೂಧರ್ಮ, ಹಿಂದೂಜನಾಂಗ, ಹಿಂದೂಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಒಟ್ಟಾರೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಸಮಗ್ರ ಹಿಂದುತ್ವದ ಭಾವನೆ ಜೀವಂತವಾಗಿ ಮೈದಳೆಯಿತು. ಇಂಥ ಪವಾಡವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಎಷ್ಟೊಂದು ಸಮಗ್ರವೆಂದರೆ ಅವರು ಒಮ್ಮೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯಶಿರೋಮಣಿ, ಚತುರ ಮುತ್ಸದ್ಧಿ, ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪಕ, ಸಮಾಜಸುಧಾರಕ ಹಾಗೂ ಯುಗನಿರ್ಮಾತೃವಾದರು. ಅವರು ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಮೂಲೆಮೂಲೆಯನ್ನು